

Dopis adresovaný malíři Ivanu Křížovi

Milý příteli,

byl jste tak hodný a pozval jste mne nedávno do ateliéru. Bylo mi tam u Vás jako v bílé jeskyni Platonově. Ostatně, jestli se nemýlím, na jedné Vaší výstavě viděl jsem obraz nazvaný dost podobně.

Nevím, jestli jsem pochopil beze zbytku vše, co viselo na stěnách, jestli jsem tomu všemu, jak se rádo říká, porozuměl na prvý pohled, domnívám se však, že jsem dokázal vnímat, a vnímal jsem s vděčností. Nemělo by se nám líbit rozumět všemu. Za každé krásné tajemství bychom měli poděkovat. Uvěznil jste mne ve své bílé sloji a já jsem se nebránil a pobyl jsem v ní rád.

Kdo maluje, ptá se a odpovídá sám sobě. Dozvídá se. V poesii tomu není jinak. Zaujaly mne odpovědi Vašich kresboreliéfů. Snažil jsem se neptat příliš, proč říkáte jednotlivým souborům svých prací „Panty“, „Zipy“, nebo „Vrypy“. Ale pomalu a trpělivě jsem přece jen přicházel na to, čeho se jistě doberou všichni pozorní návštěvníci Vaší výstavy: snažíte se probořit se z vidění iluzivního do skutečné reality a dokážete dokonce i to, že stín vržený předmětem je opravdovější než předmět sám. Objevujete věci věcem. Nejste na útěku, ne-prcháte z doby, v níž žijeme. Ani do minulosti, ani do budoucna.

To je statečné.

Statečně jste dokázal, že nové materiály, s kterými se v tomto století, na jeho sklonu, musíme spokojit místo těch starých a důvěrných, lze polidštit a přiřknout jim uměleckou funkci. Jestliže použijete na obraze pruh smirkového papíru, není to z důvodu koláže a pro asociaci, ale doznání, že tu podivuhodnou čern, lomenou tak podivuhodnou šedí, nelze namíchat na paletě. Jste velmi upřímný k přítomnosti a chcete se zúčastnit znovustvoření světa. Nikoliv jeho rozbití.

Jste sochařem rovné plochy. Váš totální zásah do kompozice, Vaše komponování na pomezí, ba i za ním, důtklivě připomíná, že žijeme ve století Einsteinově, že bychom měli mít tuto skutečnost neustále na vědomí.

Dovedete být černý, bílý a stříbrný, a v tom, jak s touto trojicí zacházíte, jako by bylo něco z barevného vidění Velázquezova, kdyby tento veliký umělec znal polyester a uviděl obrazovku televizoru v okamžiku, kdy porucha není na vašem přijímači.

Opravdu, shlédl jsem mnohé kouzlo ve Vaší bílé sloji, a když jsem ji opustil, měl jsem nové oči. Dokázal jsem si izolovat pro sebe v triviálním prostředí každodennosti, které nás obklopuje, novou krásu i tam, kde jsem dříve chodil ze špatného zvyku slepý.

(A dovedete měnit skutečnost pohybem detailu, skutečným pohybem v prostoru i čase, některé barevné plochy na Vašich obrazech jsou doslova „na pantech“, a mnohé Vaše kreace by měly ležet na zemi a nikoliv viset na stěně; tak bychom se na ně měli dívat).

Je lehké toto všechno říkat Vám, který víte, těžší je povědět to divákům. Ale snad jim těchto několik řádek pomůže. Nepodceňujme je a nepodceňujme ani sami sebe. Veliké přiznání skutečnosti, které mne potkalo ve Vaší jeskyni, dávno nosíme ve svém nitru, pouze se ostýcháme přiznat se k němu a vyslovit je nahlas.

Váš

Jan S k á c e l
(1984)